

สภาพและปัญหาการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง

The Situations and Problems of Knowledge Management According to the Perceptions of the Administrators and Teachers under the Office of Angthong Primary Education Service Area

นางวัฒนา ทองกัญชร * อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.เฉลิมชัย หาญกล้า ** ดร.วสัน ปูนผล ***

Mrs. WattanaThongkanchorn; Major Thesis advisor: Dr.Chalermchai Hankla; Dr.Wason Punphol

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ (Knowledge Management, KM) ทั้ง 4 ด้านคือ 1) การแสวงหาความรู้ 2) การสร้างความรู้ 3) การจัดเก็บและการค้นคืนความรู้ และ 4) การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหา KM และ 2) เปรียบเทียบสภาพและปัญหา KM ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาคือ ผู้บริหารจำนวน 126 คน ครูจำนวน 188 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.891 และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบที (t-test) การทดสอบเอฟ (F-test) โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และทดสอบ รายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพการจัดการความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านการแสวงหาความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 2) ปัญหาการจัดการความรู้ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีปัญหามากที่สุดคือด้านการสร้างความรู้มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3) ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ เมื่อจำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่ง ที่ตั้งของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตาม อายุ สถานภาพการสมรส วิทยฐานะ การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ไม่แตกต่างกัน 4) ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการความรู้ เมื่อจำแนกตาม ที่ตั้งของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุ สถานภาพการสมรส วิทยฐานะ ประสบการณ์ในตำแหน่ง การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และขนาดของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปพัฒนาประสิทธิภาพของผู้บริหารและครูในสังกัดที่ได้ทำการวิจัยต่อไป

Abstract

This research studies the situations and problems of knowledge management (KM) including four parts: 1) knowledge acquisition 2) knowledge creation 3) knowledge storage and retrieval and 4) knowledge transfer and utilization. The purposes of the study are 1) to study the situations and problems of KM and 2) to compare the situations and problems of KM according to the perceptions of the administrators and teachers under the Area Office of Elementary, Angthong. The samples used were 126 administrators and 188 teachers. The instrument used was a questionnaire created by the researcher. The analysis was done by calculating a percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test using one-way analysis of variance and Scheffe's Method.

The research findings are 1) the situations of KM has highest average is knowledge acquisition 2) the problems of KM has highest average is knowledge creation. 3) The comparison result of the difference knowledge management situation classified by position, educational background, work experience, school location, school size, and average accomplishment are difference while when classified by age, marital status, academic standing, and knowledge management training are not difference. 4) The comparison of problems in knowledge management overall) classified by school location, and average accomplishment are difference although classified by position, educational background, age, marital status, academic standing, work experience, knowledge management training, and school size are not difference. From the result, those were used to improving performance of administrators and teachers in the sampling area.

Keywords : Knowledge management, School administrator, Teacher

* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

wattana.ake@gmail.com

** อาจารย์ประจำสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี e-mail address ta_thepsatri@hotmail.com

*** อาจารย์พิเศษสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี e-mail address dr_wason@yahoo.com

บทนำ

จากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยองค์กรยุคปัจจุบันควรพัฒนาระบบการบริหาร ให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (learning organization) ซึ่งประกอบด้วย ภาวะผู้นำ (leadership) การเรียนรู้โดยทีม (team learning) การคิดเชิงระบบ (systems thinking) การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กร (total quality management : TQM) กระบวนการพัฒนาที่ต่อเนื่อง (continuous process improvement) และการจัดการความรู้ (knowledge management)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้นำระบบการจัดการความรู้ กำหนดไว้ในคำรับรองการปฏิบัติราชการ ให้หน่วยงานในสังกัดดำเนินการตามคำรับรองดังกล่าว ตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 เป็นต้นมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง รับนโยบายและดำเนินการ การจัดการความรู้ ตามรูปแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดมา พบว่า ปัญหาการจัดการความรู้ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง คือ

1. สถานศึกษาขาดความต่อเนื่องในการจัดการความรู้
2. สถานศึกษาขาดโครงสร้างฐานการจัดการความรู้
3. ขาดแรงจูงใจให้บุคลากรในสถานศึกษาเข้าสู่กระบวนการจัดการความรู้
4. บุคลากรในสถานศึกษาขาดความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ไม่สามารถเชื่อมโยงหรือถ่ายทอดความรู้ลงไปสู่การปฏิบัติได้
5. ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาสภาพการจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ว่าอยู่ในระดับใด ตลอดจนการมีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดการความรู้ลงสู่การปฏิบัติ ตามนโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างไรบ้าง โดยทำการศึกษาจากผู้บริหารและครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านการแสวงหาความรู้ (knowledge acquisition) 2) ด้านการสร้างความรู้ (knowledge creation) 3) ด้านการจัดเก็บและการค้นคืนความรู้ (knowledge storage and retrieval) และ 4) ด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ (knowledge transfer and utilization) โดยมีความสำคัญของการวิจัยคือ

1. เป็นข้อมูลในการวางแผนการจัดการความรู้ให้กับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง
2. เป็นแนวทางให้สถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง นำผลการวิจัยไปกำหนดนโยบายพัฒนาความรู้ในส่วนราชการ ให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร และสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วและเหมาะสมกับสถานการณ์ ตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

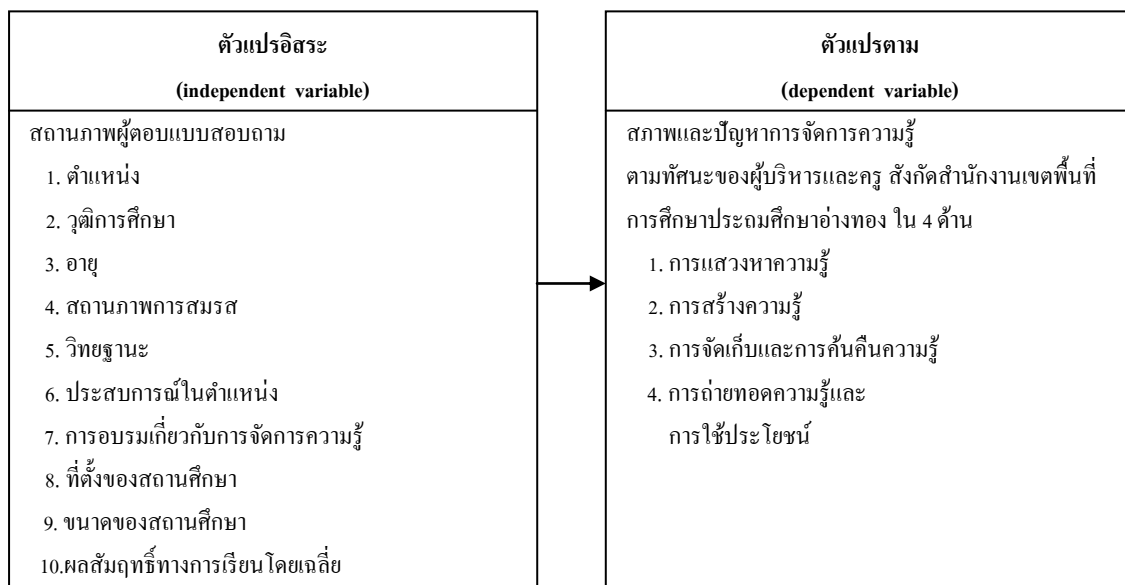
1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง

2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุ สถานภาพการสมรส วิชยฐานะ ประสบการณ์ ในตำแหน่ง การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่ตั้งของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉลี่ย

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้กรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของ มาร์ควอต (Marquardt, 1996, pp. 130-140) มากำหนดเป็นกรอบ แนวคิดในการวิจัย ดังนี้

ตาราง 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมติฐานในการวิจัย

สภาพและปัญหาการจัดการความรู้ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา อ่างทอง มีความแตกต่างกันเมื่อจำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุ สถานภาพการสมรส วิชยฐานะ ประสบการณ์ใน ตำแหน่ง การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่ตั้งของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดย เฉลี่ย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ตาราง 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แสดงการแบ่งชั้นภูมิของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง

สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	
	ประชากร (N)	กลุ่มตัวอย่าง (n)
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง		
ผู้บริหาร	171	126
ครู	1,284	188
รวม	1,455	314

ที่มา : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง (2553, หน้า 9)

ประชากรที่ใช้ในศึกษาได้แก่ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง ปีการศึกษา 2553 จำนวน 154 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหาร จำนวน 171 คน ครู จำนวน 1,284 คน รวมทั้งสิ้น 1,455 คน เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (finite population) สูตรที่ใช้ในการหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จึงใช้สูตรยามานะ (Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้คลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 314 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) ตามสัดส่วนของจำนวนผู้บริหาร และครู เป็นผู้บริหาร จำนวน 126 คน ครู จำนวน 188 คน

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล เป็นแบบสอบถามทัศนคติของผู้บริหารและครู ที่มีต่อสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม คำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ(check list) จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 32 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาการจัดการความรู้ คำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ จำนวน 24 ข้อ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. เสนอแบบสอบถามต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และโครงสร้างโดยกำหนดค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับความมุ่งหมายของการวิจัย (index of item object congruence หรือ IOC) (สุวริย์ ศิริโกวิทกรมย์, 2546, หน้า 243 – 244) ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ได้อยู่ระหว่าง 0.80 ถึง 1.00

2. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารและครู ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน โดยเป็นผู้บริหาร จำนวน 12 คน ครู จำนวน 18 คน นำผลการทดลองใช้ มาหาค่าความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถามโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) (Cronbach, 1971, pp. 202 - 204) ได้ค่าความเชื่อมั่น 0.891

การวิเคราะห์ข้อมูลวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและครู วิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (frequency) และการหาค่าร้อยละ (percentage)
2. ข้อมูลระดับสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลความหมายของระดับสภาพและปัญหาตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
3. การเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครู ที่มีต่อสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิ การศึกษา การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และที่ตั้งของสถานศึกษา โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test)
4. การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารและครู ที่มีต่อสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ จำแนกตามอายุ สถานภาพการสมรส วิทยฐานะ ประสบการณ์ในตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว และทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัย

จากวิธีการวิจัยสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ได้ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ สภาพการจัดการความรู้ และ ปัญหาการจัดการความรู้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาระดับสภาพการจัดการความรู้ สรุปเป็นภาพรวมคือระดับสภาพการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและครู ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$, S.D = 0.55) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 4.09$, S.D = 0.56) 2) การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 3.86$, S.D = 0.63) 3) การสร้างความรู้ ($\bar{X} = 3.81$, S.D = 0.58) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การจัดเก็บและการค้นคืนความรู้ ($\bar{X} = 3.66$, S.D = 0.68)
2. ผลการศึกษาระดับปัญหาการจัดการความรู้ในสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครู สรุปเป็นภาพรวมคือระดับปัญหาการจัดการความรู้อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.25$, S.D = 0.82) เมื่อพิจารณาในรายด้าน โดยเรียงจากมีปัญหามากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) การสร้างความรู้ ($\bar{X} = 2.31$, S.D = 0.89) 2) การจัดเก็บและการค้นคืนความรู้ ($\bar{X} = 2.25$, S.D = 0.90) 3) การแสวงหาความรู้ ($\bar{X} = 2.24$, S.D = 0.88) ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ ($\bar{X} = 2.17$, S.D = 0.88)

จากผลการวิจัยสามารถวิเคราะห์ผลได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพและปัญหาการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า

1.1. สภาพการจัดการความรู้ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านการแสวงหาความรู้ 2) ด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ 3) ด้านการสร้างความรู้ และ 4) ด้านการจัดเก็บ และการคืนคืนความรู้

1.2. ปัญหาการจัดการความรู้ในภาพรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับน้อย โดยเรียงลำดับรายด้าน ปัญหาออกไปหาน้อยดังนี้ 1) ด้านการสร้างความรู้ 2) ด้านการจัดเก็บและการคืนคืนความรู้ 3) ด้านการแสวงหาความรู้ และ 4) ด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า

2.1 ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ ในภาพรวมเมื่อจำแนกตามอายุ สถานภาพการสมรส วิทยฐานะ และการอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง และที่ตั้งของสถานศึกษาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำแนกตามวุฒิการศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนเมื่อ จำแนกตามประสบการณ์ในตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จำนวน 1 รายการ คือ กลุ่มที่มี ประสบการณ์ในตำแหน่ง 10 – 20 ปี กับกลุ่มที่มีประสบการณ์ในตำแหน่งมากกว่า 20 ปี จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 2 รายการ คือ (1) กลุ่มสถานศึกษาขนาดเล็ก กับกลุ่มสถานศึกษา ขนาดใหญ่พิเศษ และ (2) กลุ่มสถานศึกษาขนาดกลาง กับกลุ่มสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ และเมื่อจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 3 รายการ คือ (1) กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 กับ กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 70 (2) กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยร้อยละ 50 – 60 กับกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 70 และ (3) กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยร้อยละ 61 – 70 กับกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 70 2.2 ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการความรู้ ในภาพรวมเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุ สถานภาพการสมรส วิทยฐานะ ประสบการณ์ในตำแหน่ง การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และขนาดของสถานศึกษา ไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 จำนวน 3 รายการ คือ (1) กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่า ร้อยละ 50 กับกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 70 (2) กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 50 - 60 กับกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 70 และ (3) กลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนร้อยละ 61 - 70 กับกลุ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ยสูงกว่า ร้อยละ 70

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ สภาพการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงจากค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้าน

การแสวงหาความรู้ 2) ด้านการถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์ และ 3) ด้านการสร้างความรู้ ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านการจัดเก็บและการค้นคืนความรู้

2. ผลการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง พบว่าในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากปัญหามาค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1) ด้านการสร้างความรู้ 2) ด้านการจัดเก็บและการค้นคืนความรู้และ 3) ด้านการแสวงหาความรู้ ส่วนรายด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้และการใช้ประโยชน์

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง จำแนกตามอายุ สถานภาพการสมรส วิทยฐานะ การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ส่วนตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่ง ที่ตั้งของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย ในภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุ และสถานภาพการสมรส วิทยฐานะ ประสบการณ์ในตำแหน่ง การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐาน ส่วนจำแนกตาม ที่ตั้งของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉลี่ย ในภาพรวมแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

การอภิปรายผล

การศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง สรุปการอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อ่างทอง พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการแสวงหาความรู้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสถานศึกษาได้สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับสถานศึกษาอื่น แสดงให้เห็นว่าสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของการปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด โดยจัดให้มีการจัดการความรู้ และมีการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

2. ปัญหาการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา อ่างทอง พบว่า ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีปัญหามากมีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการสร้างความรู้ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสถานศึกษาขาดแคลนผู้เชี่ยวชาญภายนอก ในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการสร้างความรู้

3. ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอ่างทอง จำแนกตามอายุ สถานภาพการสมรส วิทยฐานะ การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารและครูที่มีสถานภาพดังกล่าวเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจการจัดการความรู้ในสถานศึกษาได้ดี ประกอบกับการมีทักษะประสบการณ์ปฏิบัติงาน การอบรมสัมมนา ทำให้ระดับการจัดการความรู้ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่า ความสามารถของบุคคลในองค์กรสามารถเรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน และเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการเพิ่มคุณค่าให้กับองค์กร

ส่วนจำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่ง ที่ตั้งของสถานศึกษา ขนาดของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย ในภาพรวมแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะ ผู้บริหารและครูที่มีตำแหน่งสูง วุฒิ

การศึกษาสูง ประสบการณ์ในตำแหน่งมาก ย่อมมีความรู้ความเข้าใจในด้านต่างๆ ได้ดี รวมถึงการมีวิสัยทัศน์กว้างไกล ส่วนสถานศึกษาที่มีที่ตั้งและขนาดต่างกัน จะมีความพร้อมแตกต่างกัน ใช้หลักการบริหารต่างกัน รวมถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนย่อมแตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าการบรรลุวิสัยทัศน์ นโยบาย พันธกิจค่านิยมและเป้าหมายต่างๆ ขององค์กร ต้องกำหนดความรู้ให้บุคลากรในองค์กรได้เรียนรู้

4. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการจัดการความรู้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง จำแนกตามตำแหน่ง วุฒิการศึกษา อายุ สถานภาพการสมรส วิทยฐานะ ประสบการณ์ในตำแหน่ง การอบรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ และขนาดของสถานศึกษา ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะทั้งผู้บริหารและครูมีแนวทางการปฏิบัติงานตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด จึงทำให้ไม่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบด้านวิสัยทัศน์ และภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับการกำหนดความรู้ที่สำคัญไว้ในองค์กร

ส่วนการจำแนกตาม ที่ตั้งของสถานศึกษาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย ในภาพรวมแตกต่างกัน ที่เป็นเช่นนี้เพราะบริบทของสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลกับนอกเขตมีความพร้อมแตกต่างกัน ทั้งด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านจำนวนนักเรียน จึงส่งผลในด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่แตกต่างกัน แสดงให้เห็นว่าการจัดการความรู้ต้องมีในองค์กรทุกระดับเพื่อให้เกิดการพัฒนาและได้เปรียบในการแข่งขัน และจำเป็นต้องเชื่อมโยงความรู้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดข้อผิดพลาดหรือการทำงานซ้ำ

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสภาพและปัญหาการจัดการความรู้ ตามทัศนะของผู้บริหารและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง พบว่า

1. สภาพการจัดการความรู้ด้านการแสวงหาความรู้เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริมพัฒนาคือ

- 1) ส่งเสริมให้ครูแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ตรงในการปฏิบัติงาน
- 2) ส่งเสริม สนับสนุน ชักจูงให้เกิดการแสวงหาความรู้
- 3) จัดให้มีโครงการศึกษาดูงานนอกสถานที่เป็นประจำทุกปี

2. ปัญหาการจัดการความรู้ ด้านการสร้างความรู้ เป็นด้านที่มีปัญหามาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรดำเนินการคือ

- 1) ส่งเสริมให้มีการร่วมกันแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ
- 2) ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องต่างๆ เป็นประจำเสมอ
- 3) ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้จากการทำงานร่วมกัน

3. การเปรียบเทียบสภาพการจัดการความรู้ จำแนกตาม ตำแหน่ง ที่ตั้งของสถานศึกษา วุฒิการศึกษา ประสบการณ์ในตำแหน่ง ขนาดของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยเฉลี่ย แตกต่างกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรพัฒนาส่งเสริมคือ

- 1) ด้านการจัดการความรู้ของผู้เรียน
- 2) ด้านการจัดการความรู้ของบุคลากร
- 3) ด้านการจัดการความรู้ของสถานศึกษา

4. การเปรียบเทียบปัญหาการจัดการความรู้ จำแนกตามที่ตั้งของสถานศึกษา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเฉลี่ยแตกต่างกัน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรดำเนินการคือ นำกลยุทธ์การจัดการความรู้มาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อความเป็นเลิศ

สำหรับสถานศึกษา ควรมีการดำเนินการ คือ

- 1) ผู้บริหารควรนิเทศติดตามและประเมินผลการทำงานของครูตลอดเวลา
- 2) กระตุ้นให้ครูเกิดความมั่นใจในความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเอง

ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในการวางแผนพัฒนาบุคลากร ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง ให้ดำเนินการ KM ได้อย่างมีประสิทธิภาพคือ

- 1) มีผลสัมฤทธิ์ของงานสูงขึ้น
- 2) เกิดการพัฒนาคน
- 3) มีการพัฒนาความรู้
- 4) สถานศึกษามีศักยภาพสูงขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.เฉลิมชัย หาญกล้า อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ดร.วสัน ปุณผล อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้ความรู้ ให้คำแนะนำ ข้อคิดเห็นในการทำวิจัยจนสำเร็จลุล่วงด้วยดี และ ดร.ปฐมพงศ์ สุขเลิศ ผู้เป็นอาจารย์ผู้สอนการจัดการความรู้ อันมีคุณค่ายิ่งต่อการทำวิจัย

บรรณานุกรม

- กษมา วรวรรณ ณ อยุธยา. (2550). “การพัฒนาการจัดการความรู้ (KM cognitive coaching)”. เอกสารคำบรรยายการประชุมปฏิบัติการสำหรับทีมแกนนำจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา. 28 ตุลาคม 2550, กรุงเทพมหานคร.
- กานต์สุดา มามะศิรินันท์. (2546). “การนำเสนอระบบการจัดการความรู้สำหรับองค์กรภาคเอกชน”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บดินทร์ วิจารณ์. (2549). *การพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: เอ็กเปอร์เน็ท.
- ปฐมพงศ์ สุกเลศ. (2550). *การจัดการความรู้ Knowledge Management*. พระนครศรีอยุธยา: เทียนวัฒนา.
- ประพนธ์ ผาสุยชัย. (2550). *การจัดการความรู้ (KM) ฉบับขับเคลื่อน LO*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: ไชยโหม.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). *การจัดการความรู้พื้นฐานและการประยุกต์ใช้ Knowledge Management*. กรุงเทพฯ: ชรรคมงคลการพิมพ์.
- พรพิมล ธรรมภิรมย์โชค. (2550). “การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ”. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิจารณ์ พานิช. (2549). *การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- Debowski, & Shelda. (2006). *Knowledge management*. Milton old: John willey & son.
- Marquardt, M.J. (1996). *Building the learning organization*. New York: McGraw-Hill.
- Nonaka, I. (2005). *Knowledge management: critical perspectives on business and management*. New York: Routledge.